

Програма навчальної дисципліни

"Правове регулювання банківської діяльності"

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Тема 1. Поняття банківського права та банківської діяльності. Банківське законодавство. Банківські правовідносини.

Предмет, метод, та система банківського права. Еволюційний розвиток банківської діяльності. Банківська діяльність як предмет банківського права. Банківські правовідносини: поняття, суб'єкти, зміст банківських правовідносин. Дуалістична правова природа банківських правовідносин. Види банківських правовідносин. Основні принципи банківського права. Джерела банківського права. Система банківського законодавства. Акти Національного банку України. Міжнародне співробітництво у сфері правового регулювання банківської діяльності, адаптації його до відповідного законодавства Європейського Союзу.

Тема 2. Становлення банківських систем: історичні та економічні передумови. Банківська система України.

Історичні та економічні передумови формування банківських систем та сутність їх інституціональної структури. Особливості побудови банківської системи в Україні. Правове становище Національного банку України та його місце в банківській системі. Подвійна правова природа Національного банку України. Організаційно-правова форма Національного банку України як юридичної особи, його структура, майнова основа діяльності. Органи управління НБУ. Організаційно-функціональна структура Національного банку України. Основні завдання та функції Національного банку України як спеціального державного органу управління. Банківські послуги та операції Національного банку України. Взаємовідносини Національного банку України з Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України.

Тема 3. Правовий статус банку (4 год).

Поняття та види банків. Класифікація банків: за формою власності, організаційно-правовою формою, за територіальним охопленням діяльності, спеціалізацією. Порядок та умови створення юридичної особи банку та отримання ним банківської ліцензії. Особливості створення державних банків. Порядок погодження статутів банків і змін до них. Порядок погодження набуття та збільшення істотної участі в банках. Кваліфікаційні вимоги та вимоги до ділової репутації керівників і окремих

категорій працівників банків, а також порядку їх погодження. Вимоги до фінансового стану юридичних осіб і майнового стану фізичних осіб, які мають намір стати власниками істотної участі в банках, а також принципів (критеріїв) і методики оцінки їх фінансового/майнового стану. Вимоги до початку банками нового виду діяльності та надання ними нового виду фінансових послуг. Порядок та умов відкриття відокремлених підрозділів банків на території України. Порядок відкриття дочірніх банків, філій та представництв банків на території інших країн. Порядок акредитації філій та представництв іноземних банків на території України. Органи управління банку.

Організація діяльності та управління банком Формування ресурсної бази банку. Капітал банку.

Порядок припинення здійснення банківської діяльності за ініціативою учасників банку. Порядок ліквідації банку в разі відкликання банківської ліцензії за ініціативою НБУ або Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Банківські об'єднання, їх види, порядок створення та державної реєстрації. Банківські групи.

Банківські послуги та банківські операції. Поняття та види банківських послуг та операцій.

Тема 4. Правові засади банківського регулювання і банківського нагляду та фінансового моніторингу

Поняття і зміст банківського регулювання. Співвідношення банківського регулювання та банківського нагляду. Повноваження Національного банку України щодо здійснення регулятивних функцій. Адміністративне та індикативне державне регулювання банківської діяльності. Мета, організація, підстави та обсяг банківського нагляду. Особи, які охоплюються наглядовою діяльністю Національного банку України. Заходи впливу Національного банку України до банків за порушення банківського законодавства. Оскарження рішень Національного банку України. Правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Банківська таємниця, шляхи її збереження, порядок розкриття та використання.

Поняття та система фінансового моніторингу. Функції Національного банку України як суб'єкта державного фінансового моніторингу. Права та обов'язки банків як суб'єктів первинного моніторингу. Фінансові операції, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу. Відповідальність за порушення вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Змістовний модуль 2. Особлива частина

Тема 5. Правове регулювання розрахункових відносин (4 год.)

Правове регулювання грошового обігу в Україні. Поняття і зміст розрахункових правовідносин. Правові засади готівкових розрахунків. Порядок ведення касових операцій в національній валюті.

Безготівкові розрахунки та їх види. Поняття та види банківських рахунків. Поточні рахунки. Вкладні (депозитні) рахунки. Рахунок умовного зберігання «ескроу». Кореспонденські рахунки. Порядок відкриття та закриття рахунків в установах банків. Правова природа договору банківського рахунка. Переказ коштів. Форми та види розрахунків, що застосовуються при проведенні переказу. Документи на переказ та електронні платіжні засоби як платіжні інструменти. Використання електронного підпису в банківській системі України та суб'єктами переказу коштів.

Платіжні системи в Україні, їх види. Державні платіжні системи.

Форми та способи розрахунків, що застосовуються при проведенні переказу коштів. Особливості випуску електронних грошей і здійснення операцій з ними. Правове регулювання ведення касових операцій банками України.

Тема 6. Депозитні операції банків

Правові засади здійснення депозитних (вкладних) операцій та їх види. Поняття договору банківського вкладу. Особливості договірною регулювання вкладних (депозитних) операцій. Порядок повернення банками грошових коштів і банківських металів та сплата процентів за договорами банківського вкладу (депозиту).

Порядок випуску та оформлення ощадних (депозитних) сертифікатів.

Депозитні операції Національного банку України з комерційними банками.

Правове регулювання гарантування вкладів фізичних осіб в Україні.

Тема 7. Правове регулювання банківського кредитування

Поняття, призначення і види кредиту. Банківський кредит. Поняття та зміст банківських кредитних відносин. Кредитні операції банків. Класифікація банківських кредитів. Принципи банківського кредитування. зміст і Поняття кредитного договору, його зміст і форма. Правові способи забезпечення погашення банківських кредитів: гарантія, порука, застава, страхування. Особливості правового регулювання окремих видів банківських

кредитних операцій. Іпотечне кредитування в Україні. Іпотечні облігації. Міжбанківське кредитування. Правові засади кредитування банків Національним банком України.

Особливості правового регулювання управління кредитними ризиками.

Тема 8. Правове регулювання валютних операцій та валютного контролю

Поняття валютних цінностей, валютних операцій. валютних правовідносин. Загальна характеристика валютного регулювання, нагляду та контролю в Україні. Принципи валютного регулювання. Структура валютного ринку України, умови та порядок торгівлі іноземною валютою та банківськими металами на валютному ринку України. Ліцензії Національного банку України на здійснення валютних операцій. Порядок здійснення банками торгівлі безготівковою іноземною валютою та банківськими металами без фізичної поставки. Порядок здійснення торгівлі іноземною валютою в готівковій формі та банківськими металами з фізичною поставкою. Особливості встановлення граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів. Види відповідальності за порушення вимог валютного законодавства.

Тема 9. Інвестиційна діяльність банку. Банк як учасник ринку цінних паперів

Сутність інвестиційної діяльності банку, її види. Власні інвестиції банків. Прямі інвестиції в основні засоби підприємств. Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Сутність інвестиційного кредиту як виду кредиту та джерела фінансування відтворення виробничих фондів. Інвестиційні операції з цінними паперами. Інвестиційне кредитування, його зміст та принципи. Специфічні ознаки інвестиційного кредиту. Об'єкти інвестиційного кредитування.

Поняття ринку цінних паперів та його регулювання. Поняття і види цінних паперів. Операції банків з цінними паперами. Емісія банком власних цінних паперів (акцій, облігацій, ощадних сертифікатів, іпотечних облігацій). Операції банків з векселями. Професійна діяльність банку на ринку цінних паперів: андеррайтингова діяльність; комерційна діяльність, пов'язана з цінними паперами; комісійна діяльність, пов'язана з цінними паперами; діяльність з управління цінними паперами; депозитарна діяльність; інвестиційна діяльність.